

Posudek na disertační práci

„Vztah stravovacích návyků a znalostí o výživě u žáků 9. ročníku základních škol a návrh nutričního edukačního programu“

Vedoucí disertační práce: PaedDr. Eva Marádová, CSc.

Autorka práce: Mgr. Jana Kočí

Posudek zpracovala: Prof. PaedDr. Ludmila Fialová, Ph.D.

Disertační práce řeší vysoce aktuální téma možnosti pozitivně ovlivnit životní styl a zdraví současné školní mládeže na základě analýzy jejich znalostí o výživě a stravovacích návyků. Cíl práce zjistit míru souvislostí stravovacích návyků a znalostí o zdravé výživě u žáků 9. tříd základní školy byl v práci splněn. Návrh výživového edukačního programu pro výuku na 2. stupni pravděpodobně také, ale v práci je umístěn pouze výčet témat určených pro jednotlivé lekce, takže oponent a další čtenáři získávají jen hrubou představu, která není konkretizována ani žádnou přílohou. Pro účely této disertační práce studentka vytvořila výživový dotazník a vědomostní kvíz pro žáky, dotazník pro učitele a na základě získaných informací pomocí těchto nástrojů navrhla edukační program, který má nabídnout komplexní kurikulum k výživě pro učitele i patřičné didaktické materiály.

Disertační práci tvoří 150 stran textu s vyváženým poměrem teoretické a empirické části, seznam tabulek většinou z vlastní tvorby (19), seznam grafů (5), obrázků (20) a příloh (6). Autorka uvádí 150 literárních pramenů, výběr citovaných autorů z domova i ze zahraničí, stejně jako práci s citacemi, považují za vhodné.

V teoretické části studentka nabízí na 70 stranách přehled současného stavu poznání v České republice i v zahraničí, vhodně volí prezentovaná témata a jednotlivé kapitoly jsou logicky uspořádány. Cenné jsou především prezentované zahraniční dokumenty i nástin vývoje didaktických materiálů u nás i v zahraničí, zejména v USA.

Empirickou část (celkem 78 stran) tvoří 20 stran metodologie, 45 stran výsledků a 13 stran diskuse a závěrů. Autorka si stanovila 3 náročné hlavní úkoly: vyvinout validní výzkumný nástroj pro posouzení úrovně znalostí o výživě a stravovacích návyků a navrhnout metodické materiály. V práci je uvedeno zbytečně mnoho výzkumných otázek (7), z nichž poslední 2 se týkají metodického materiálu a nejsou v následujícím textu nijak konkretizovány. Autorka pracuje s 5 hypotézami, z nichž první a druhá by se daly spojit a které mnohdy nevycházejí z výzkumných otázek (např. H5 o vzdělání rodičů nemá oporu ve výzkumné otázce, nebo k metodickým materiálům jsou formulovány 2 výzkumné otázky, ale žádná hypotéza). „Lži otázka“ neprověřuje „pozornost respondenta“, ale spíše pravdivost odpovědi. Není jasné, co znamená věta „maximálně bylo možné získat 73 bodů, ale reálné maximum bylo 64 bodů (s. 95). Za problematickou považuji dlouhou dobu sledování (od ledna do ledna) – nemohou se výživové návyky měnit s ohledem na roční období (např. otázka: „Jak často konzumujete zeleninu?“ může být jinak zodpovězena v zimě a jinak v době hojnosti na podzim)?

Práci s tabulkami považují za nešťastnou: Tabulka 1 v patřičné části (odkaz na ni je v kapitole 9.1) není v blízkosti textu, tabulka 2 je zbytečná (stačil by popis), tabulka 3 není vysvětlena

(měla by mít výpovědní hodnotu sama o sobě, ale např. číslo 3.3A nenabízí sebemenší představu o tom, čeho se otázka týkala) a spíše by patřila do výsledků. Tabulka 4 není jasná: proč 1 otázka je za 1 bod, jiná za 3? Vysvětlivky v podobě textu, nebo popisku pod tabulkou by byly na místě. Většina výsledků z obou dotazníků pro žáky není k dispozici, je nabídnut jen slovní popis s množstvím čísel, který je značně nepřehledný. Některé z výsledků jsou k nalezení v přílohách, ale ne všechny. Škoda, že do textu byly zařazeny tabulky a grafy podpůrného charakteru (např. s body za odpověď), ale výsledkové tabulky k dispozici nejsou. Graf na str. 99 je nazván tabulka 5.

V kapitole výsledky je částečně již zahrnuta diskuse (odkazy na jiné autory, zejména Kalmanovu studii, úvahy, proč asi takovýto výsledek, texty porovnávající znalosti a vlastní stravovací návyky). Pouhý popis čísel v prvních 2 výsledkových kapitolách je díky dlouhému textu o různé problematice ve velmi zhuštěné podobě značně nepřehledný. Kapitola 10.4 je věnována pohledu učitelů a obsahuje i popis souboru, použitých metod. Následující kapitola 10.5 je věnována nutričnímu edukačnímu programu, popisu jeho obsahu a realizace a výpovědím 2 učitelů, kteří program hodnotí. V kapitole 11 Výsledky ve vztahu k hypotézám není vysvětleno stanovení indexu znalostí a zvyklostí. H4 v nadpisu je nazvána třetí hypotézou. S výsledky chlapců a dívek, nebo podobně vztah se vzděláním rodičů nalézáme až v této kapitole. Doporučená didaktická publikace není příliš výstižně charakterizována (chybí např. autor, nakladatel, rozsah, počet pracovních listů ...).

Po formální stránce je skladba práce poněkud netradiční, což je dáno zčásti realizací několika projektů, a proto není např. metodologie pohromadě před všemi výsledky, některé výsledky jsou umístěny do příloh, či dokonce do shrnutí. V práci se místy vyskytují zbytečně složité či nevhodné formulace (s. 14 – pro podporu zdraví je klíčovými řada činností, s. 67 – žák je předpokládán si osvojit...). Asi chybným překladem vznikl pojem mírná až důrazná fyzická aktivita. Autorka píše nahodile malé a velké písmeno u výchovy ke zdraví (měla by dodržovat název oboru s velkým písmenem - Výchova ke zdraví, Tělesná výchova). V práci se vyskytují překlepy (chybějící či přebytečná písmena) i hrubé chyby (s. 166 nácvyk, s. 107, 112, 114, 123 u Kalmanovi studie, s. 118 žáci se domnívaly).

Za pozitiva práce považují:

- Velikost sledovaného souboru žáků (1059) i počet zapojených škol (25)
- Velký záběr a ucelené uchopení tématu v celé šíři s ohledem na většinu aktérů (žáci, učitelé, rodiče, pracovní materiály) – toto je na jedné straně pozitivní, ale současně problematické (viz slabiny)
- Tvorba validních nástrojů – vědomostní kvíz o výživě, výživový dotazník
- Práce s obrovským množstvím dat z reálného prostředí školy
- Sestavení nutričního edukačního programu na základě domácího prostředí i zahraničních zkušeností

Mezi slabiny této práce patří:

- Přílišná šíře záběru, mnoho výzkumů různého druhu, které zůstávají často na povrchu problematiky (chybí analýza do hloubky a v širších souvislostech)
- Nepřehlednost výsledků, které uvádějí jen přehledový výčet mnoha čísel se slovním popisem, některá prezentovaná data lze dohledat v přílohách, jiná ve shrnutí (kapitola 11), některá (např. jednotlivé odpovědi chlapců a dívek) nejsou k dispozici vůbec

- Formální nedostatky a hrubé chyby

Závěr hodnocení disertační práce:

Disertační práce obsahuje nové poznatky, prokazuje schopnost aplikace výzkumných technik, evidence dat, jejich vyhodnocení, zaujímání kritických postojů k získaným datům a schopnost výsledky šetření interpretovat a přijímat závěry. Práce naráží na jisté limity dané hlavně možnostmi praktické realizace a příliš širokým záběrem výzkumu. Na druhou stranu v tom je nutné spatřovat i pozitivum práce – projekty byly realizovány v reálných podmínkách školy a pro ni byl i navržen tolik potřebný edukační program. Interpretace dat rovněž naráží na své limity, které spatřuji zejména ve způsobu prezentace výsledků. Předložená disertační práce je však jako celek kvalitním odborným pojednáním a podle mého názoru **splňuje nároky kladené na disertace. Proto tuto práci doporučuji k obhajobě a navrhuji autorce udělit akademický titul Ph.D.**

Otázky k obhajobě:

1. Proč slučujete ve výsledcích realizaci výuky výživy v předmětech Výchova ke zdraví a Biologie (s. 131)? Nebylo by zajímavé vědět, kolik z těchto 36% učitelů má kvalifikaci pro Výchovu ke zdraví?
Podobně je sloučeno téma výuky skladba stravy a stravovací režim (jako 2. nejčastěji vyučované téma (s. 131), ale to jsou 2 odlišná témata a spíše nás zajímá, kolik z těchto 21% je tvořeno kterým obsahem.
2. Jak byly počítány indexy znalostí a návyků. V textu s výsledky to není vysvětleno, zmínku nalézáme až v tabulce 8 s korelacemi. Lze porovnávat 2 tak odlišné testy (u jednoho je maximální počet bodů 141, u druhého 30)?
3. Kolik otázek bylo vynecháno pro zvýšení vnitřní konzistence testů (v tabulce označeno X)? Z přílohy plyne, že v analýze návyků 12 ze 33 (více než 1/3) a u testu znalostí 13 z 29 (téměř polovina)? Není to příliš?
4. Jak byste charakterizovala limity své disertační práce?

V Praze dne 14.6.2019

Prof. PaedDr. Ludmila Fialová, Ph.D.
Vedoucí oddělení Didaktiky TV
Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky
FTVS UK Praha